

309. Zalavár, Vársziget, Szent Hadrianus (Adorján) zarándoktemplom

(Zala megye) Ka, Kk

2001-ben folytattuk a *Conversio* alapján a Hadrianus zarándoktemplommal azonosítható, Liupram, salzburgi érsek által építtetett templom körüli temető feltárását. Részben a templomtól délre ástunk, feltárva a Priwina-munimenjét határoló erődítési ároktól közvetlenül északra, illetve részben már a betöltött árok földjébe temetett sírokat (köztük az Árpád-kori bencés apátság temploma mellé telepített temető sírjait is). Másrészt a templomtól északra, az úgynevezett Kis-Balaton ház és a templom között feltáratlanul maradt 15–20 méteres sávban, ahol néhány síron kívül főleg települési objektumokat találtunk – nemcsak a Karoling-, hanem az Árpád-korból is.

Az ez évi ásatással teljesen lehatároltuk a Karoling-kori Hadrianus zarándoktemplom körül létesített temető északi és keleti szélét, s déli irányban is sejteni lehet már a temető határát. A Karoling-kori sírokban ezüstékszerek, lemez- és üveggombok, apró üvegyöngyök, övdísz, vaskés, vascsat, két sírban pedig vassarkantyúgarnitúra volt a jellemző lelet. Az Árpád-kori sírokban, amelyek a zarándoktemplomtól délre a bencés apátság temetőjéhez tartoznak, ezüst S-végű karikák, gyöngy-nyakláncok, gyűrűk, karperec voltak a fontosabb leletek, egy sírban pedig pénzt is találtunk (Géza dux). Összesen 231 sírt tártunk fel.

A Hadrianus zarándoktemplomtól északra, részben a sírok alatt, nagyméretű, többszörösen is egymásba ázott Karoling-kori munkagödrök, verem, árkok kerültek elő. Több kutat is találtunk, melyek deszkabélések voltak (közülük az egyik a betöltése alapján biztosan Árpád-kori), továbbá egy kváderkövekkel körberakott, és deszkával is kibélelt nagyméretű kutat. A templomtól ÉÉNy-ra egy Karoling-kor végi, nagyméretű, széles, nagy erődítési (?) árok keleti végét tártuk fel, végében egy négyszögletes alaprajzú fatorony oszlogödreivel. A települési objektumok kisebb része Árpád-kori volt, köztük több szabadban álló kemence, verem, és annak a palánkfalnak egy újabb, hosszú részlete, ami a

zarándoktemplom nyugati előterén is keresztülvágott. A palánkfal alapárka ezzel már három oldalról határol körbe egy területet, ahol egykor a kora Árpád-korban udvarház állhatott.

Végül több nagyméretű gödör és egy széles, sekély árok a bennük talált kályhaszem-, korsó-, pohár és fazéktöredékek, különféle vastárgyak, számszerij-nyílhegyek alapján a késő középkor–kora újkor időszakára keltezhető. Ezek egy, a végvár védelmében, annak ellátására létrejött kisebb gazdasági udvar maradványai lehetnek.

A Hadrianus zarándoktemplomtól délre a sírok alatt egy homokkő-lapokkal körberakott kút (binnen viszonylag sok vastárgy és egy polírozott felületű palack darabjai), néhány nagyméretű verem és több földfelszíni épület oszlogödrei kerültek elő. Ezek mérete, rendletetése csak a további ásatásokkal lesz tisztázható, fontos azonban, hogy sztratigráfiai helyzetük alapján a Karoling-kor korai időszakának emlékeit szaporítják.

A feltárásokat a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma pályázati támogatásával végeztük.

SZŐKE BÉLA MIKLÓS – RITOÓK ÁGNES

310. Zók, Gát-dűlő

(Baranya megye) Ró

Az M6-56 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalának Baranya megyei szakaszán két részletben, 2001. április 10.–május 11. és október 8–18. között végeztünk terepbejárást. A területet a nyomvonalon 100–100 méteres sávban jártuk be, illetve adott esetben a lelőhely teljes kiterjedését meghatároztuk. A kijelölt terület 77,9%-át sikerült bejárni, a többi rész erdő, mocsár, gyepterület miatt járhatatlan volt.

A Pécsi-víz felé hajló magaslaton 200×200 m kiterjedésű, falusias jellegű római település nyomait találtuk (50. lh.).

A leletek a Janus Pannonius Múzeum gyűjteményébe kerültek.

KÁRPÁTI GÁBOR